

22.12.2016

Diena

Ieva Struka

Ko ar to muskuli iesākt

Pirmajā brīdī, aplūkojot Valmieras teātra informāciju par jaunāko Māras Ķimeles izrādi Emmijas laime, liekas visai "nelietderīgi", ka par spēles telpu izvēlēta teātra Apaļā zāle, ja izrādē piedalās 15 aktieru. Noskatoties izrādi, top skaidrs, ka to var nospēlēt lielajā zālē, tikai tur tā zaudētu pusi no sava iedarbības spēka. "Nelietderīgais" bijis lietderīgs.

Lietus, svešie un sviedri

Pirmkārt, Māra Ķimele līdzīgi kā vairākās savās izrādēs, bet jo īpaši Rutes grāmatā, izmanto cilvēka ķermeni kā enerģijas avotu. "Oficiāli" izrāde sākas pirms izrādes, kad teātra foajē no nekurienes uzrodas četri bavāriešu tautastērpos gērbusies jauni puisi un meitene gados (Baiba Valante), kas nodejo kaut ko no vācu tautasdejas ar "puiši lenc meitas" motīvu. Kad publika sagājusi zālē un apsēdusies savās vietās, izrāde sākas vēlreiz – mums no mugurpuses iznirst šie paši četri jaunie puisi, šoreiz tērpusies ādas jakās, acis zem cepures vai kapuces paslēpuši, treniņbiksēs un džinsos, – viņi pēc darba dodas uz bāru atpūsties un iedzert pa alum, jo rīt jauna darbadiena. Uzvējo sviedru smaka, un tu gluži fiziski sajūti, ka četri ir vairāk nekā viens. Tas ir spēks. Un, ja tu nesaproti valodu, kurā viņi runā, tas ir divtik liels spēks, kas rada bailes. Ārā gāž lietus, un bārā patvērumu uz mirkli cer atrast arī Emmija. Atmosfēra, kurā viņa nokļūst, ir atslābināta – no puisiu skatpunkta, nospriegota – no Emmijas skatpunkta. Tās ir divas pasaules, kurām nav saskares punktu, un, būdama savā valstī, savā pilsētā, viņa, aizverot aiz sevis durvis, ir nonākusi vidē, kas viņai ir pilnīgi sveša. "Sveši" var būt arī tautieši, tomēr Rainera Vernera Fasbindera kinoscenārija Bailes saēd dvēseli, kas izmantots kā literārais materiāls Māras Ķimeles izrādei, izejas pozīcija ir tāda, ka "svešie" pirmām kārtām ir arābu izcelsmes imigranti (tikai vēlāk par svešiem kļūs savējie). Viens no viņiem, Ali, draugiem par prieku "izaicina" balto zvirbuli Emmiju uz deju. Un sākas neparastais izrādes stāsts. Tā centrā Māras Ķimeles audzēkne – Inese Ramute, kuru jūtīgi visai izrādei cauri pavada Jānis Znotiņš marokāņa Ali lomā.

Pazobojas par priekšstatiem

Otrkārt, nelielā spēles telpa, ko scenogrāfs Reinis Suhanovs ar dažām baltām virtuves mēbelēm un aizbīdāmām durvīm iekārtojis tā, ka atkarībā no situācijas šī telpa var būt gan bārs, gan veikals, gan Emmijas istaba vai virtuve, viņas meitas dzīvoklis vai restorāna zāle, ļauj izbaudīt tās priekšrocības, ko piedāvā kamerspēles apstākļi. Paralēli izrādes lineārajam stāstam, kas ļauj aizdomāties par Eiropas imigrācijas politiku, globalizācijas sekām, atvērto durvju politiku, pasaules pārapdzīvotību, svešo un savējo sastapšanās un savstarpējās bagātināšanās iespējām, kas ir vienlīdz lielas katastrofālām sadursmēm, Māras Ķimeles iestudētajā izrādē iespējams nolasīt vienas sievietes personisko dzīvesstāstu tādā patiesības pakāpē, kas neatstāj vienaldzīgu.

Māra Ķimele gan privātās, gan profesionālās sarunās, gan izrādēs, gan nodarbībās pie studentiem visa mūža garumā ir runājusi par gara pārspēku pār fizisko spēku un arī to, cik fiziskais spēks, proti, cilvēka ķermenis, var būt skaists kā pašvērtība un ka divu cilvēku sastapšanās ir vienlaikus tikpat noslēpumaina, cik vienkārša. Esmu daudz domājusi par Māras Ķimeles konceptu, ka nav īsta iemesla,

kāpēc mēs vienu cilvēku mīlam vairāk par otru, ja kodols mums visiem ir tik ļoti līdzīgs. Kad Ineses Ramutes Emmija atsaucas Ali uzaicinājumam uz deju, nevis apcērtas riņķī un, samaksājusi par pasūtīto kolu, metas laukā lietū, viņa nenojauš, ka iemīlēsies. Cilvēkā, kurš ir vairāk nekā 20 gadu jaunāks par viņu, vāciski runā vien sadzīves nepieciešamību līmenī un visbeidzot pieder pie citas reliģijas. Varētu teikt, ka dzīve pazobojas par visiem līdz šim racionāli pieņemtajiem Emmijas lēmumiem un priekšstatiem, jo vislielākais pārsteigums Emmijai ir nevis par meitas noraidīto attieksmi un dēla histēriju, kad viņš uzzina par mātes precībām, nevis par kaimiņu aizdomām, naidu un vēlmi denuncēt viņu kā personu, kuras dzīvoklī, iespējams, pulcējas teroristi, nevis par darbabiedreņu augstprātību vai ziņkāri, bet – pašai par sevi. Savām jūtām, savu drosmi, savu pašpaļāvību, savu uzticību, savu lepnumu, savu vēlmi kontrolēt un vēlmi pakļauties. Savu mīlestību. Cilvēks pats sev kā lielākais pārsteigums pat tad, kad aiz muguras sešdesmit.

Toties acis...

Bet visnegaidītākais man no profesionālā viedokļa ir tas, ka Inese Ramute šo "stāstu" nospēlē ar tik neparastu un nemaz ne tik bieži teātrī izmantotu instrumentu kā acis jeb skatiens. Aktrises pelēkā puteklmēteli ietērptais stāvs, ko sedz viena vai otra vecmodīga griezuma kleita (kostīmmāksliniece Baiba Litiņa), izrādes laikā daudz nemainās. Jā, kad viņa noticējusi Ali jūtām, pat ja tā drīzāk ir draudzība, nevis mīlestība, mugura top staltāka un matus viņa atglauž ne vairs aiz nervozām bailēm, bet pamodinātās sievišķības, un mēs redzam, kā tante jeb nodzīta apkopšanas servisa darbiniece pārvēršas sievietē ar zināmu pašvērtību. Bet tās ir divas trīs, nu labi, četras krāsas no ķermeņa psihofizikas paletes. Toties acis... Reti pēc kuras mazās zāles izrādes ir sajūta, ka vajadzētu rakstīt aktierdarba portretējumu, jo tas piedāvā tik bagātu krāsu paleti. Režisores un aktrises kopdarbā tapis kas neikdienišķs, ko gribas salīdzināt ar impresionistisku skaņdarbu, kurā solopartija atvēlēta acu skatienam. Tas ir nodurts zemē un iebaidīts bārā un tad, kad bērni kliez virsū, tas ir sakautrējies un apmulsis, kad pašas mute piedāvā tēju un naktsmājas svešajam puisim, tas ir priecīgs, kad siris noticējusi Ali, tas ir izmisis, kad Ali cieš sāpes, un rezignēts, kad Ali iet pie citas sievietes, tas ir pārsteigts par savu drosmi nostāties pret tuvākajiem ģimenes locekļiem, skatiens ir lepns restorānā un tad, kad kaimiņiene pieņem Ali palīdzību, tas ir lielīgs – kad rokas neapdomīgi paceļ Ali kreklu, lai parādītu kolēģēm, cik viņš ir liels un spēcīgs, un tas izrādās pagrieziena punkts abu attiecībās. Un vēl, un vēl, un vēl. Tāpēc jāatzīst, ka nav melots par acīm kā dvēseles spoguļi, lai gan es teiktu, ka Ineses Ramutes lomas partitūrā acis atspoguļo gan tēla, gan aktrises pašas lielo sirdi. Un te nav runa par fiziskiem parametriem.

Emmijas loma veido kādu ļoti tiešu emocionālu tiltu ar citu aktrises spoži nospēlētu lomu – Roplainieti Blaumaņa Pazudušajā dēlā pie Māras Ķimeles 2002. gadā. Emmijas lomā Inese Ramute turpina risināt Roplainietē iesāktu tēmu – kā sadzīvot ar to, ko tev saka priekšā siris, ja prātam ir cits viedoklis. Un kā vispār dzīvot racionālajā un nežēlīgajā pasaulē ar karstu sirdi. Ko ar to muskuli iesākt?

P. S. Ja, izlasījuši rakstu, brauksiet uz izrādi, neskatieties Inesei Ramutei cieši acīs. Pirmkārt, aktrisei būs grūti spēlēt. Otrkārt, ja nokļūsiet viņas skatiena valdzinājuma varā, neredzēsiet pārējo aktieru darbu, bet arī tas patiesi ir labs. Inesi Ramuti pavada ne tikai Jānis Znotiņš, bet arī Ināra Ieviņa, Baiba Valante, Dace Eversa, Māra Vīgante, Ilze Pukinska, Ieva Puķe, Elīna Vāne, Juris Laviņš, Ģirts Rāviņš, Aigars Apinis, Mārtiņš Meiers, Rihards Jakovels, Eduards Johansons.